

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY
TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR
VAZIRLIGI

DENOV TADBIRKORLIK VA
PEDAGOGIKA INSTITUTI

Ro'yxatga olindi:

№ _____

20 ____ -y. « ____ » _____

“TASDIQLAYMAN”

O'quv ishlari bo'yicha prorektor
U.X. Bo'tayev

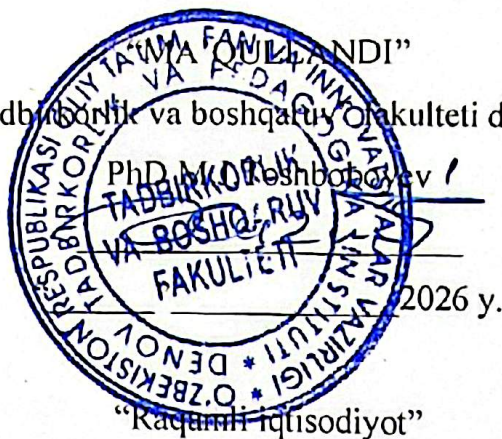
“ ” _____ 20 ____ -yil

60310100– IQTSODIYOT (TARMOQ VA SOHALAR BO'YICHA)
BITIRUVCHI KURS TALABALARI UCHUN MUTAXASSISLIK
FANLARIDAN DAVLAT ATTESTATSIYA SINOVLARI
DASTURI MAXSUS SIRTQI VA 2-OT SIRTQI TA'LIM UCHUN

Bilim sohasi:	300 000	–	Ijtimoiy fanlar. jurnalistika va axborot
Ta'lim sohasi:	310 000	–	Ijtimoiy xulq atvorga mansub fanlar
Ta'lim yo'nalishi:	60310100	–	Iqtisodiyot (larmoqlar va sohalar bo'yicha)

Denov – 2026

“Tadbirkorlik va boshqaruvi fakulteti dekani:

“Raqamli iqtisodiyot”

kafedrasi mudiri

i.f.n.dotsent K.O'.To'raboyeva

“ ” 2026 y.

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

O'quv-uslubiy boshqarmasi boshlig'i

PhD, dots. B.Primqulov

“ ” 2026 y.

Tuzuvchilar:

K.O'.To'raboyeva - Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti “Raqamli iqtisodiyot” kafedrasi mudiri, i.f.n.dotsent

Sh.Borotov - Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti “Raqamli iqtisodiyot” kafedrasi PhD v.v.b.dotsent

Taqrizchilar:

B.To'rayev –TISU “Iqtisodiyot” kafedrasi, PhD dotsent

N.Eshqobilova – Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti “Raqamli iqtisodiyot” kafedrasi, PhD v.v.b.dotsent

Mazkur dastur institut o'quv-uslubiy Kengashining 20__-yil
“ ” dagi __-sonli yig'ilish bayoni bilan tasdiqlangan.

60310100 – Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) sirtqi ta'lim uchun

Kirish

Dasturga bakalavrlar tayyorlash bo'yicha malaka talablari va o'quv dasturlari asos qilib olindi. Ushbu yo'nalish bo'yicha bakalavr tizimi mutaxassislik fanlaridan o'quv dasturlaridagi mavzular bo'yicha yaxshi bilim va ko'nikmalarga ega bo'lish talab etiladi. Shuning uchun ham dasturga "Iqtisodiyot nazariyasi", "Mikroiqtisodiyot", "Makroiqtisodiyot", "Mintaqaviy iqtisodiyot" fanlariga oid asosiy mavzular kiritildi.

Iqtisodiyot nazariyasi

1- mavzu. Iqtisodiyotga kirish.

Iqtisodiyot nazariyasi fanining predmeti va o'rganish usullari. Iqtisodiy muammolarni aniqlash va misollar keltirish; iste'molchi, ish kuchi, biznes-sektor va davlat. Natural mahsulotlari va real mahsulotlar o'rtasidagi farq. Ishlab chiqarish, taqsimot, ayirboshlash va iste'mol jarayonlari. Ehtiyojlarning mazmuni va ularning turkumlanishi. Ehtiyojlarning o'sib borish qonuni. Iqtisodiy resurslarning mazmuni va turkumlanishi. Iqtisodiy resurslar va ehtiyojlarning qondirish darajasi o'rtasidagi bog'liqlik. Iqtisodiy qonun va kategoriyalarning turkumlanishi.

2-mavzu: Ishlab chiqarish jarayoni va uning natijalari.

Ishlab chiqarish omillari va uning infratuzilmasi. Ishlab chiqarish jarayonining mazmuni. Ishlab chiqarishning umumiy va pirovard natijalari. Ishlab chiqarish imkoniyatlari va chegarasi; Ishlab chiqarishning samaradorligi va uning ko'rsatkichlari

3-mavzu. Ijtimoiy-iqtisodiy tizimlar va mulkchilik munosabatlari turlari.

Bozor tizimi. Iqtisodiy tizim tushunchasi. Iqtisodiy tizim modellari: an'anaviy iqtisodiyot, ma'muriy - buyruqbozlik iqtisodiyoti, bozor iqtisodiyoti. Asosiy resurslarning taqsimlanishi. Narxlar mexanizmiga kirish. Bozor iqtisodiyoti tizimining mazmuni. Bozor iqtisodiyotining afzalliklari va kamchiliklari. Mulchilik munosabatlarining iqtisodiy mohiyati va iqtisodiy mazmuni. O'zbekistonda mulkni davlat taassarifidan chiqarish va xususiylashtirish maqsadi va usullari.

4-mavzu. Tovar-pul munosabatlarining rivojlanishi va bozor iqtisodiyotining shakllanishi.

Natural ishlab chiqarishdan bozor iqtisodiyotiga o'tish va uning rivojlanishi. Tovar va uning xususiyatlari. Qiymat to'g'risidagi turli nazariyalar. Pulning kelib chiqishi, mohiyati va nazariyalari.

5-mavzu: Bozor iqtisodiyoti nazariyasi

Bozor iqtisodiyotining mazmuni va asosiy belgilari. Bozor iqtisodiyotining afzalliklari va ziddiyatlari. Bozor va uning vazifalari. Bozorning turlari va tuzilishi. Bozor infratuzilmasi va uning unsurlari. O'zbekistonda bozor iqtisodiyotiga o'tishning tamoyillari va xususiyatlari.

6- mavzu. Talab, taklif, bozor muvozanati.

Talab tushunchasi. Yakka talab va bozor talabi. Egri talab va terminologiya. egri talabning harakati. Yakka va bozor talabi o'rtasida aloqa, egri talabni o'lchashda

talabning o'sishi va kamayishi kabi omillar ta'siri. Giffen samarasi. Talab miqdoriga ta'sir qiluvchi omillar. Engel qonuni.

Taklif tushunchasi. Taklif qonuni. Egri taklif va terminologiya, egri taklif harakati tushunchasi. Taklifning kengayishi va qisqarishi. Yakka va bozor taklifi o'rtasidagi aloqa, egri taklifni o'lchashda taklifning o'sishi va kamayishi kabi omillar ta'siri. Taklif miqdoriga ta'sir etuvchi omillar. Iqtisodiy resurslarga talab va taklifning xususiyatlari.

7-mavzu. Raqobat va monopoliya.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida xususiy sektor (tadbirkorlar va iste'molchilar) va davlatning roli. Bozor muvozanati buzilishida asosiy atamalar: aholi farovonligi, foyda keltiruvchi mahsulotlar, ijtimoiy foyda, umumiy xarajatlar tarkibida shaxsiy imtiyozlar, tashqi xarajatlar, xususiy xarajatlar. Ijtimoiy mahsulotlar, istiqbolli mahsulotlar, tashqi xarajatlar va tashqi daromad, monopoliyani suiste'mol qilish va omillarning beqarorligi.

Monopolistik raqobat. Monopolistik bozor. Monopoliya turlari. Monopoliyaning afzalligi va kamchiliklari. Monopolistik birlashmalari shakllari. Davlatning monopoliyaga qarshi tadbirlari. Rivojlangan mamlakatlarda monopoliyaga qarshi siyosat borasidagi tajribalar.

8 - mavzu. Ishlab chiqarish xarajatlari.

Ishlab chiqarish omillari tavsifi. Ishlab chiqarish omillarining o'zaro bog'liqligi. Yer, ishchi kuchi, kapital va tadbirkorlik qobiliyati tushunchasi. Omillarning mobilikka ta'siri. Turli omillarning son va sifat o'zgarishiga ta'siri sabablari. Ishlab chiqarishning umumiy va pirovard natijalari. Ishchi kuchi, ishlab chiqaruvchilar va davlatlarning resurslar taqsimotida qaror qabul qilinishi.

9-mavzu: Narxning mohiyati va shakllanish xususiyatlari.

Narxning mazmuni va vazifalari, uning darajasigga ta'sir etuvchi omillar. narx turlari va ularning mazmuni. raqobatning turli xil ko'rinishlari sharoitida narxning shakllanish xususiyatlari. narx siyosati va uning o'zbekistonda amalga oshirish xususiyati

10- mavzu. Ish haqi va mehnat munosabatlari.

Ish haqi va unga ta'sir etuvchi omillar. Davlat siyosat talab va taklif ta'siri, savdo munosabatlari. Talab va takliffagi o'zgarishlar, davlat siyosatida ish haqining tabaqalanishi: malakali va malakasi; birlamchi, ikkilamchi; erkak, ayol; xususiy va davlat sektori. Ishchi kuchi bozoridagi talab va taklif o'zgarishiga ta'sir etuvchi omillar. Ishchilarning ustunligi va kamchiliklari. Ish haqi, ish vaqti, mehnat sharoiti to'g'risida jamoaviy shartomalar tuzish. Bandlikni himoyalash. Davlat siyosatiga ta'sir qilish. Kasaba uyshmalari faoliyati va unga ta'sir etuvchi omillar.

11-mavzu: Agrar munosabatlar va agrobiznes.

Agrar munosabatlarning iqtisodiy mazmuni. Qishloq xo'jalik ishlab chiqarishining xususiyatlari. Renta munosabatlari. Agrosanoat integratsiyasi va agrobiznes. O'zbekistonda agrar islohotlarni amalga oshirish. Klaster samarali xo'jalik yuritish va agrosanoat integratsiyasini amalga oshirish yangi tizimi.

12- mavzu. Makroiqtisodiyotga kirish.

Milliy iqtisodiyotning mazmuni va uning tuzilishi. Makroiqtisodiyot va mikroiqtisodiyot. Makroiqtisodiy ko'rsatkichlar va ularning amal qilishi. Makroiqtisodiy atamalar va tushunchalar. Makroiqtisodiyot. Asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlar. Mikroiqtisodiyot va makroiqtisodiyot o'rtasidagi farq, iqtisodiy sub'ektlar. YaIM tushunchasi va uni hisoblash usullari.

13-mavzu. Bank tizimi.

Bank tizimi. Markaziy bank va uning vazifalari. Banklarning iqtisodiy mazmuni. Tijorat banklari va ularning vazifalari Tijorat banklarining rentabelligi va likvidligi Bank operatsiyalari va bank foydasining hosil bo'lishi. Bank tizimining takomillashtirilishi IS - LM modelida budjet-soliq va pul - kredit siyosati.

14-mavzu. Pul-kredit siyosati.

Foiz stavkalari, pul massasi va valyuta kursining o'zgarishi. Davlatning makroiqtisodiy ko'rsatkichlariga pul-kredit siyosatining ta'siri. Pul muomalasi. Pul tizimining tarkibiy qismlari. Pul muomalasi qonunlari. Pulning aylanish tezligi. Pul agregatlari. Pul bozorida talab va taklif. Pul taklifi va uning multiplikatori.

15-mavzu. Jamg'arma, investitsiya.

Xarajatlarga ta'sir etuvchi omillar. Tejamkorlik. Qarzdorlik. Istemol narxlari indeksidan foydalanib inflyatsiya va deflyatsiya darajasini aniqlash. Inflyatsiya sabablari: talab va taklif. Inflyatsiya va deflyatsiyaning tadbirkorlar, ishchilar, fondlar, kreditorlar, firma va umuman iqtisodiyot uchun ta'sirini aniqlash. Siyosat sohasida ham inflyatsiya va deflyatsiyani boshqarish uchun o'zgarishlar amalga oshirilishi mumkin.

16-mavzu. Moliyaviy tizim.

Moliya bozori. Davlatning moliyaviy tizimi. Xalqaro moliyaviy tizim. Davlat xarajatlarining asosiy yo'nalishlari, ushbu sohadagi xarajatlar sababi va oqibatlari. Soliqlar davlat budjetining asosiy manbasi. Soliq turlari. Progressiv, regressiv, proporsional, bevosita va bilvosita. Soliqning o'ziga xos tomonlari. Iste'molchilarga, tadbirkorlarga, davlat va iqtisodiyotga soliq va xarajatlarning ta'siri. Budjet profitsita va defitsitini hisoblash. Fiskal siyosat qanday qilib makroiqtisodiy ko'rsatkichlarga erishishda yordamlashadi.

17-mavzu. Davlat budjeti va fiskal siyosati.

Budjetning ta'rifi. Davlat xarajatlari tarkibi. Soliqqa tortish sabablari. Soliqqa tortish tamoyillari va ta'siri. Soliq-budjet siyosatining ta'riflari va choralari. Soliq-budjet siyosatining davlatning makroiqtisodiy maqsadlariga ta'siri.

18-mavzu. Ishsizlik.

Bandlik, ishsizlik va to'liq bandlik tushunchasi. Bandlikning o'zgarish shakli va darajasi. Ishsizlikning sabablari va turlari. Ishsizlik oqibatlari. Ishsizlikni kamaytirish siyosati. Ishsizlik darajasi - ish beruvchilar, ishchi kuchi va ishsizlik darajasini hisoblash. Ishsizlikning tabiiy darajasi. Ishsizlikning iqtisodiy va ijtimoiy oqibatlari. A.Ouken qonuni. Ishsizlik va inflyatsiyaning o'zaro bog'liqligi.

19- mavzu. Bozor iqtisodiyotini tartibga solishda davlatning roli

Davlatning makroiqtisodiy siyosati. Davlatning milliy iqtisodiyotni tartibga solishdagi roli. Iqtisodiyotni davlat tomonidan tartibga solishning maqsadi va vazifalari. Davlatning iqtisodiyotga ta'sir qiloish vositalari va usullari.

20- mavzu. Aholi turmush darajasi va daromadlari.

Turmush darajasi ko'rsatkichlari. Turmush darajasini va daromad taqsimlanishini taqqoslash. Mutlaq va nisbiy qashshoqlik ta'rifi. Qashshoqlikning sabablari. Qashshoqlikni kamaytirish va daromadlarni qayta taqsimlash siyosati. Real yalpi ichki mahsulot va inson taraqqiyoti indeksi. YaIM va inson taraqqiyoti indeksining ustunlik va kamchiliklari. Turmush darajasi o'rtasidagi farqlar, davlatlar hamda davlat ichida daromadlar taqsimoti. Absolyut va nisbiy qashshoqlik farqi. Qashshoqlik sabablari, jumladan, ishsizlik, minimal ish haqi darjasi. Iqtisodiy o'sish, ta'lim sifatini yaxshilash, davlat ta'minoti, progressiv soliq stavkalari va eng kam oylik ish haqining amal qilish siyosatlarini.

21- mavzu. Xalqaro savdo.

Xalqaro iqtisodiy munosabatlar. Kapitalning xalqaro harakati. Ishchi kuchining xalqaro migratsiyasi. Fan-texnika yutuqlarining xalqaro ayirboshlanishi. Milliy darajada keng ixtisoslik yo'nalishlari: resursar taqsimoti yoki ishlab chiqarishning arzon usullari. Iste'molchilar, firmalar va iqtisodiyot. Jahon xo'jaligining tashkil topishi, bosqichlari va asosiy belgilari. Jahon mamlakatlarining iqtisodiy rivojlanish ko'rsatkichlari. Xalqaro mehnat taqsimoti.

22- mavzu. Xalqaro valyuta munosabatlari va valyuta kursi.

Xalqaro valyuta munosabatlari. Jahon valyuta tizimining rivojlanish bosqichlari. Valyuta kursiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar. Valyuta bozorida valyutaga nisbatan talab va taklifni o'rganish. Ularga eksport va importga, foiz stavkalariga, spekulyatsiya, EIZlarga kirish va chiqish shartlari kiradi. Eksport va import xarajatlarining eksport va import narxlariga ta'siri. Suzuvchi almashuv kursi va tartibga solingan almashish kursi farqi, uning ustunlik va kamchiliklari. To'lov balansi va uning tarkibi. Tashqi savdo balansi. Kapital harakati balansi. Rasmiy zahiralarning asosiy ko'rinishlari. Rasmiy zahiralarning bo'yicha operatsiyalar

Asosiy adabiyotlar

1. N. Gregory Mankiw. Essentials of Economics. 8th Edition. Cengage Learning; 8. edition (January 1, 2017). ISBN-13: 978-1337091992
2. Economics (Irwin Economics). Campbell R. McConnell, Stanley L. V rue. Sean M. Flynn. — 21th edition. 2018.
3. Xajiev B.D., Mambetjanov K.K.. Ekonomicheskaya teoriya. Uchebnik T.: «IQTISODIYOT», 2019. - 552. str
4. Xodiyev B.Yu., Shodmonov Sh.Sh. Iqtisodiyot nazariyasi Darslik. - T. Barkamol fayz-media, 2017. - 783 bet.
5. Shodmonov Sh.Sh, Rahmatov M. Iqtisodiyot nazariyasi Darslik. - T. Zamin Nashr, 2021. - 856 bet.

Qo'shimcha adabiyotlar

6. O'zbekiston Respublikasining 2018 yil 9 apreldagi "Davlat xaridlari to'g'risida"gi 472-son Qonuni.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 20 apreldagi "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2909-sonli Qarori.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 27 iyuldagi "Oliy ma'lumotli mutaxassislar tayyorlash sifatini oshirishda iqtisodiyot sohalari va tarmoqlarining ishtirokini yanada kengaytirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 3151-sonli Qarori.
9. O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi tomonidan 2018 yil 26 mayda 3016-raqam bilan ro'yxatdan o'tkazilgan "Xarid qilish tartib- taomillarini tashkil etish va o'tkazish tartibi to'g'risida"gi NIZOM.
10. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – T.: "O'zbekiston" NMIU, 2017. - 488 b.
11. Mirziyoev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. – T.: "O'zbekiston" NMIU, 2017. - 104 b.
12. Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo yetamiz. – T.: "O'zbekiston" NMIU, 2017. - 56b.
13. Mirziyoev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash - yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – T.: "O'zbekiston" NMIU, 2017. - 48 b.
14. R Glenn Hubbard, A. Patrick O'Brian. Essentials of Economics. 6th edition. Pearson. New York. 2019.
15. John Sloman, Dean Garrat. Economics. Pearson. 10th edition, UK. 2018.
16. Anderson, David A. (2019) Survey of Economics. New York: Worth ISBN 978-1-4292-5956-9
17. Roger A. Arnold Economics 13th Edition, Kindle Edition. (2018). ISBN- 13: 978-133761738
18. Makkonnell K.P., Bryu S.L., Flinn Sh.M. Ekonomiks problemy i politika: Uchebnik: Per. s angl. 21-ye izd. M.: INFRA-M, 2019.- 1152. s.
19. Ekonomicheskaya teoriya: uchebnik / S.S Nosova — 4-ye izd., ster. - Moskva: KNORUS, 2017. - 792. s

Axborot manbaalari

20. www.gov.uz - O'zbekiston Respublikasining hukumat portali.
 21. www.lex.uz - O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
 22. www.mf.uz - O'zbekiston Respublikasi Moliya Vazirligi rasmiy sayti.
 23. www.cbu.uz - O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki rasmiy sayti.
 24. www.stat.uz - O'zbekiston Respublikasi Davlat Statistika
- ### Qo'mitasi rasmiy sayti.
25. www.soliq.uz - O'zbekiston Respublikasi Davlat Soliq qo'mitasi rasmiy sayti.
 26. www.xarid.uz- Davlat xaridlari bo'yicha maxsus axborot portali
 27. www.openbudget.uz - O'zbekiston Respublikasi "Ochiq budjet" partali
 28. www.prezident.uz O'zbekiston Respublikasi Prezidenti matbuot xizmati.
 29. www.scopus.com xalqoro ilmiy ma'lumotlar bazasi.

Mikroiqtisodiyot

1-Mavzu. "Mikroiqtisodiyot" fanining predmeti va o'rganish uslubi

Resurslarning cheklanganligi. Cheklangan resurslarni tadsimlash. Resurslarni taksimlashda narxning axamiyati. Makroiqtisodiyot fanining shakllanishi. Fanning predmeta va ob'ekta. Asosiy mikroiqtisodiy va makroiqtisodiy muammolar. Uy xujaliklari, firmalar, davlat va tashki dunyo makroiqtisodiyot sub'ektlari sifatida. Yopik va ochiq iqtisodiyot. Makroiqtisodiyot usullari. Agregatlashning afzalliklari va kamchiliklari. Makroiqtisodiy modellar. Endogen va egzogen uzgaruvchilar. Makroiqtisodiyotning iqtisodiyot soxasidagi boshka fanlar bilan alokadorligi. Mikroiqtisodiyot va makroiqtisodiyot. Doiraviy aylanish modeli. "Daromadlar-xarajatlar" va "resurslar-maxsulotlar" okimi. Karam a- karshi okimlar urtasidagi tenglikning buzilishi sabablari. Makroiqtisodiyot sub'ektlarining uzaro alokapari, maksad va funktsiyalari. "Okimdan chetga chidish" va "chetdan okimga kushilish"lar. Muvozanat narxning shakllanishi. Bozor va uning vazifasi. Bozor bilan bogliq bulmagan faoliyat. Mulkka egalik qilish. Bozor almashuvining asosiy sharti. "Keksalarni kadrlash yili" Davlat dasturiga oid vazifalar. Kichiq biznes va xususiy tadbirkorlikning iqtisodiyotni jadal rivojlantirishdagi roli. Uzbekistonda kichiq biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish buyicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar.

2- Mavzu. Iqtisodiy bazis tushunchalari

Iqtisodiy extiyoj tushunchasi. Iqtisodiy ne'matlar va ularning xususiyatlari. Urnini bosuvchi ne'matlar. Tuldiruvchi ne'matlar. Iqtisodiy resurslar va ularning turlari. Tadbirkorlik kobiliyati tushunchasi. Alternativ xarajatlar va ularni anikpash. Kaytarilmaydigan xarajatlarning vujudga kelishi. Ishlab chiqarish imkoniyatlari va uning axamiyati. Ishlab chiqarish imkoniyatlari chizigi va ne'matlarni bir-biri bilan chekli almashtirish (transformatsiya) koeffitsienta. Pozitiv va normativ taxdil. Tovarlar okimi modeli. Buyrukbozlikka asoslangan iqtisodiyot. Bozor iqtisodiyoti.

3-Mavzu. Talab va taklif taxlili asoslari Talab tushunchasi.

Talab chizigi. Talab funktsiyasi. Bir omilli va kup omilli talab funkdiyalari. Talabga ta'sir kiluvchi omillar. Talab miqdorining uzgarishi. Talabning uzgarishi. Taklif va taklif. Taklifchizigi. Taklif funktsiyasi. Iste'molchilar talabining pasayishi va unga sabab bulayotgan omillar. Bir omilli va kup omilli taklif funktsiyalari. Taklifga ta'sir kiluvchi omillar. Taklif miqdorining uzgarishi. Taklifning uzgarishi. Talab va taklif qonunlari.

4-Mavzu. Bozor muvozanati, maksimal va minimal narxlar

Muvozanatlik tushunchasi. Bozor muvozanati. Muvozanat narx. Muvozanat maxsulot miqdori. Muvozanat nukga. Bozorning muvozanat xolatini kayta tiklash xususiyati. Bozor muvozanatining uzgarishi va unga ta'sir kiluvchi omillar. Maksimal narx. Davlat tomonidan maksimal narxning urnatilishi. Bozorda tovar tankisligi. Tankislik soxasi. Norasmiy bozor va uning vujudga kelishi. Tovarning norasmiy bozordagi narxi. Minimal narx. Davlat tomonidan minimal narxning urnatilishi. Bozorda tovar ortikchaligi va norasmiy bozor. Iste'molchi yutugi va ishlab chiqaruvchi yutugi. Tovar tankisligi soxasi. Ortikcha maxsulotni ifodalovchi soxa.

5- Mavzu. Talab va taklif elastikligi

Elastiklik tushunchasi. Elastiklik koeffitsienti. Tapabni narxga kura elastikligi. Talab va taklif funksiyasi uchun elastiklik koeffitsientini xisoblash. Yoysimon elastiklik. Elastik va elastik bulmagan talab. Absolyut elastik va absolyut elastik bulmagan talab. Talab elastikligiga ta'sir kiluvchi omillar. Talabning iste'molchi daromadiga kura elastikligi. Kesishgan talab elastikligi koeffitsientini xisoblash. Normal tovarlar. Past kategoriyali, oliy kategoriyali va birlamchi extiyoj tovarlar. Taklif elastikligi. Engel chiziklari. Elastiklik nazariyasining amalda Kullanilishi. Sotuvchi daromadini talab elastikligiga kura taxlil qilish. Solik yukini kamaytirishga karatilgan okilona solik siyosatining mazmun- moxiyati. Solik yukini elastiklik nazariyasiga kura taksimlanishini taxdil qilish. Bozor sharoiti uzgarishi oqibatlarini prognoz qilish va baxolash.

6- Mavzu. Iste'molchi tanlovi nazariyasi

Istemol nazariyasida ne'mat tushunchasi. Iste'molchi tanloviga ta'sir kiluvchi omillar. Naflik tushunchasi. Iste'molchi extiyojini kondirish darajasi. Naflik funksiyasi. Umumiy naflik, chekli naflik, chekli naflikning kamayishi qonuni. Befarklik egri chizigi. Befarklik chiziklari kartasi va uning xususiyatlari. Chekli almashtirish normasi. Byudjet chegarasi va uning uzgarishi. Byudjet tenglamasi. Byudjet chizigi. Byudjet chizigi yotiklik burchagi. Iste'molchi tanlovi masalasi. Naflikni maksimallashtirish. Iste'molchi tanlovi masalasi yechilishini grafik usulda taxdil qilish. Iste'molchi muvozanati. Iste'molchilarning muvozanatlik shartlari.

7- Mavzu. Daromad samarasi va almashtirish samarasi

«Daromad-iste'mol» chizigi va uning xususiyatlari. Normal va past kategoriyali tovarlar uchun Engel chiziklari. «Narx-iste'mol» chizigi va «Narx-iste'mol» chizigiga kura talab chizigini aniklash. Normal va Giffen tovarlari uchun daromad va almashtirish samarasi, umumiy samara. Past kategoriyali tovarlar uchun daromad samarasi va almashtirish samarasi. Almashtirish samarasini va daromad samarasini amalda kullash. Bozor talabi va talablarnikushish.

8- Mavzu. Bozor va tavakkalchilik

Noaniqlik va tavakkalchilik. Extimol tushunchasi. Extimolning turlari. Noaniqlik sharoitida tanlash. Tavakkalchilikni vujudga kelishi sabablari. Tavakkalchilik o'lchovi. Kutiladigan miqdor. Chetlanish. Tavakkalchilikka bulgan munosabat. Tavakkalchilikka moyillik. Tavakkalchilikka moyil bulmagan xolat. Tavakkalchilikka befarklik. Tavakkalchilikni pasaytirish yullari. Korxonalarining faoliyat soxalarini va ishlab chiqaradigan maxsulotlar turini kengaytirish (diversifikatsiyasi). Tavakkalchilikni pasaytirishda diversifikatsiyaning urni va axamiyati. Sugurta qilish. Tavakkalchilikni kushish. Tavakkalchilikni taksimlash. Assimmetrik axborotlashgan bozor. Maxsulot sifati noanikdigi. Ma'naviy tavakkalchilik. Bozordagi assimmetrik axborotlarni yo'qotish yo'llari. Bozor signallari. Auktsionlar. Olib sotarlik va uni iqtisodiyotdagi o'mi. Fyucherslar. Opcion va xedjirlashtirish. Investitsiya va tavakkalchilik. Tavakkalchilik aktivlariga bo'lgan talab. Aktivlar tushunchasi va ulardan olinadigan foyda. Tavakkalchilik va foydaning o'zaro aloqasi. Iqtisodiyotni diversifikatsiyalash sharoitida mablag' egasining o'z mablagini sarflash yo'nalishini tanlash muammosi.

9- Mavzu. Firma va ularning tashkiliy-iqtisodiy asoslari

Firma tushunchasi. Tadbirkorlik firmalarining asosiy shakllari. Xususiyy firmalar. Xususiyy firmaning ustun va zaif tomonlari. Mas'uliyati cheklangan va cheklanmagan jamiyatlar. Aktsionerlik jamiyatlari (korporatsiyalar, ochiq va yopik turdagi aktsionerlik jamiyatlari). Jamiyatning javobgarligi. Aktsionerlik jamiyatining ustun tomonlari va zaif tomonlari. Aktsiyadorlarning xukuklari. Davlat korxonalari. Foyda olmaydigan tashkilotlar. Dexkon va fermer xujaliklari. Uzbekistan Respublikasida «Mulk tugrisidagi» qonunga kura faoliyat kursatayotgan korxonalar turlari.

10-Mavzu. Ishlab chiqarish nazariyasi

Ishlab chiqarish jarayoni. Ishlab chiqarish texnologiyasi. Ishlab chiqarish omillari va ularning turlari. Ishlab chiqarish funktsiyasi, bir omilli va kup omilli ishlab chiqarish funktsiyalari. Izokvanta tushunchasi. Izokvantalar kartasi va uning xususiyatlari. Izokvantaning yotivdshgi burchagi. Qisqa va Uzoq muddatlardagi ishlab chiqarish. Uzgaruvchan omilning yalpi, urtacha, chekli maxsulotlari va ular Urtasidagi boglikdik. Kapitalning chekli maxsuloti. Mexnatning chekli maxsuloti. Yetakchi tarmok va soxalarda maxsulot ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirishning asosiy yullari. Ishlab chiqarish omillarining chekli maxsuldorligini kamayish qonuni. Ishlab chiqarish omillarining uzaro almashuvi. Chekli texnologik almashtirish normasi. Izokosta tushunchasi. Izokosta tenglamasi. Ishlab chiqarish omillari cheklangan sharoitda maxsulot ishlab chiqarishni maksimallashtirish masalasining kuyilishi. Maksimallashtirish masalasini grafik usuldagi yechimi va optimallik sharti. Ishlab chiqaruvchi muvozanati. Mavzu. Ishlab chiqarish xarajatlari

11-Ishlab chiqarish xarajatlari

Korxonaning kiska muddatli va Uzoq muddatli oralikdagi faoliyati. Xarajatlar tugrisida tushuncha. Boy berilgan imkoniyatlar va alternativ xarajatlar. Kdytarilmaydigan xarajatlar. Iqtisodiy xarajatlar, buxgalteriya xarajatlari. Ichki va tashki xarajatlar. Iqtisodiy foyda va normal foyda. Yalpi xarajatlar. Uzgaruvchan va o'zgarimas xarajatlar. Urtacha xarajatlar. Chekli xarajatlar. Ishlab chiqarish xarajatlari chiziklari. Uzoq va kiska muddatlardagi xarajatlar grafiklari. Kiska va Uzoq mudtsatdagi xarajatlarning uzaro boglikligi. Ishlab chiqarish xarajatlarini xisoblash. Urtacha ishlab chiqarish va chekli xarajatlar grafiklarining uzaro joylashuvi. Ishlab chiqarish xarajatlari funktsiyasi va uning xususiyati. Mamlakatni modernizatsiyalash sharoitida ishlab chiqarish xarajatlarini pasaytirish yullari.

12-Mavzu. Mukammal rakobatlashgan bozorda, kiska muddatli oralikda firma foydasini maksimallashtirish va uning taklifi

Mukammal rakobatlashgan bozor va uning shartlari. Rakobatlashuvchi firmaning, yalpi, Urtacha va chekli daromadlari. Korxon foydasi. Korxon foydasini maksimallashtirishni nazariy jixatdan asoslash va uni grafik usulda taxdil qilish. Firma foydasini maksimallashtirishning umumiy optimallik sharti va mukammal rakobatlashgan bozor uchun optimallik sharti. Firmaning zararsiz ishlash nuktasi. Firma xarajatlarini minimallashtiradigan xolat. Firmaning yopilish nuktasi. Firmaning chekli maxsulot ishlab chiqarish koidasiga amal qilishi. Firma taklifi.

13-Mavzu. Rakobatlashuvchi firma va tarmokning Uzoq muddatli oralikdagi muvozanati, tarmokning taklifi

O'rtacha uzoq muddatli xarajat va uning xususiyatlari. Uzoq muddatli oralikda ishlab chiqarish xajmini tanlash. Iqtisodiyotda tarkibiy uzgarishlarni amalga oshirishning moxiyati va zarurati. Tarmokka karashli tipik firma muvozanati. Tarmokning muvozanat xolati. Tarmokning taklifi. Xarajatlari Usayotgan tarmokning taklif chizigi, xarajatlari o'zgarmas bulgandatarmokning taklif chizigi. Xarajatlari kamayayotgan tarmokning taklif chizigi. Tarmokning kengayish mexanizmi. Firmaning samarali razmeri. Ishlab chiqarish masshtabi. Musbat samarali ishlab chiqarish masshtabi. Manfiy samarali ishlab chiqarish masshtabi. O'zgarmas samarali ishlab chiqarish masshtabi. Firmaning Uzoq mudtsatli urtacha xarajatining kamayishiga va usishiga ta'sir kiluvchi omillar.

14-Mavzu. Raqobat va yakkaxokimlik

Rakobat tushunchasi. Rakobatlashuvchi firmalar. Rakobatlashmagan bozor turlari. Sof monopoliya. Sof monopoliyaga misollar. Monopolistik bozorga kirishdagi tusiklar. Tabiiy monopoliyalar. Sof monopoliyada monopol narx va monopol maxsulotni aniklash. Monopolistik talab va taklif. Monopol xokimiyat va monopol xokimiyat kursatkichlari. Monopol narx belgilashda talab elastikligining ta'siri. Monopol narx va jamiyat farovonligi. Monopol narxga solikdarning ta'siri. Rakobatlashgan monopol bozor. Rakobatlashgan monopol bozorda tovar narxi va ishlab chiqarish xajmini* aniklash. Rakobatlashgan monopol bozor samaradorligi. Oligopoliya va uning xususiyatlari. Kurno modeli. Monopsoniya. Monopoliyaga karshi qonun.

15-Mavzu. Bozor hokimiyati sharoitida narx belgilash tamoyillari

Iste'molchi ortiqchaligini egallash. Iste'molchi daromodiga ko'ra narx belgilash. Iste'mol xajmiga ko'ra narx belgilash. Tovarlar kategoriyasiga ko'ra narx belgilash.

16-Mavzu. Mehnat bozori va korxonalarda mehnat resurslaridan foydalanish

Mehnat munosabatlari va mehnat resurslaridan foydalanish ko'rsatkichlari. Ish xaqi. Mehnat bozori, mehnat taklifi va mehnatga bo'lgan talab. Raqobatlashgan, monopolistik va monopsonik mehnat bozorlari.

17-Mavzu. Kapital qo'yilmalar va kapital bozori

Asosiy va aylanma kapital mablag'lar. Diskontirlangan qiymat. Firmalarning istiqboldagi daromadlarini baholash. Diskontirlangan qiymat asosida loyihalarni baholash va unga inflyatsiyaning ta'siri.

18-Mavzu. Korxonalar faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish

Bozor iqtisodiyotining kamchiliklari. Bozor muvozanatining buzilish oqibatlari. Tashqi samara va xarajatlari. Davlatning atrof-muhitni muxofaza qilish siyosati. Iqtisodiyotni davlat tomonidan boshqarilishi va uning zaruriyati. Davlatning iqtisodiyotni tartibga solish dastaklari. Aholi daromadi differentsiatsiyasi.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati

Asosiy adabiyotlar

1. Salimov B.T., Muxitdinova U.S., Mustafakulov Sh.I., Salimov B.B. Mikroiqtisodiyot: Darslik -T.: TDIU, 2006. - 230 b.
2. Salimov.B.,Mustafakulov Sh.SalimovD..Mikroiqtisodiyot: masalalar,namunalar, topshiriqlar, testlar. (O'quv qo'llanma) - T.:TDIU, 2010-196 bet.
3. Agapova T.A., Seregina S.F. Makroekonomika. Uchebnik. M.: «Delo i Servis», 2005. -464 str.
4. Maxovnikova G.A. Mikroekonomika : ucheb.posob. M.: Eksmo, 2009. - 224s.
5. Mikroekonomika: ucheb. / Pod.red. Gryaznovoy A.G. i Yudanova A.Yu. M.: KNORUS, 209. – 704 s.
6. Pindayk R., Rubinfeld D. Mikroiqtisodiyot// Ulmasov A.U. Uzbek tiliga tarjimasida. - T.: Sharq, 2003. - 429-444 b.
7. Egamberdiev E. Mikroiqtisodiyot. Darslik. - T.: TMI, 2004, - 226 b.

Qo'shimcha adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni. 7.02.2017 yil.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022-2026- yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" gi Farmoni 28.09.2022-y
3. Mirziyoev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik — har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. -T.: O', 2017.-104 b.
4. Mirziyoev Sh.M. "Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash - yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi". O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanaviy marosimdagi ma'ruzasi. -T.: O'zbekiston, 2017.
5. Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutqi. -T.: O'zbekiston, 2016. -56b.
6. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xapqimiz bilan birga quramiz. - T.: O'zbekiston, 2017. - 488 b.
7. Atamonova V.S., Ivanova S.A. Mikroekonomika Moskva, 2009, - 320 s.
8. Nureev P.M. Sbornik zadach po Mikroekonomike, Norma. Moskva, 2008.
9. Pindayk R., D. Rubinfeld. Mikroekonomika. 5-e mejdunarodnoe izd.- SPb.: Piter,2007, - 350 s.
10. Prosvetov G.I. Strategiya predpriyatii. Ucheb. prakticheskoe posob. - M.: «Alfa-Press», 2010.- 184 s.
11. Prosvetov G.I. Strategiya predpriyatii. Ucheb.prakticheskoe posob. - M.: «Alfa-Press», 2010. - 184 s.

Internet saytlari:

1. www.gov.uz - O'zbekiston Respublikasi hukumat portali;
2. www.imv.uz - O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va Moliya vazirligi.
3. www.soliq.uz - O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi rasmiy veb sayti;
4. www.lex.uz - O'zbekiston qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy ba'zasi rasmiy sayti;
5. www.pfru.uz - O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi huzuridagi byudjetdan tashqari Pensiya jamg'armasi rasmiy veb sayti;
- www.stat.uz - O'zbekiston Respublikasi Davlat statistikasi Qo'mitasi rasmiy veb sayti.

Makroiqtisodiyot

1- Mavzu. Asosiy makroiqtisodiy kursatkichlar va ularni xisoblash

Yalpi ichki maxsulot (YAIM) kursatkichining mohiyati. Iqtisodiy xudud. Rezident. Oralik xamda yakuniy tovarlar va xizmatlar. Bozor baxolari. YAIMni xisoblashning ishlab chiqarish usuli. Kushilgan qiymat, bir qiymatni ikki bor xisobga olishni istisno etish. YAIMni xarajatlar buyicha xisoblash. Shaxsiy iste'mol xarajatlari. Yalpi investitsiyalar. Tovarlar va xizmatlarning davlat xaridi. Sof eksport. Uzbekistan Respublikasida YAIMning ishlab chiqarish xamda yakuniy iste'molga kura tarkibi. YAIMni * daromadlar buyicha xisoblash. Boshlangich daromadlarning taksimlanishi va kayta taksimlanishi. Yalpi milliy daromad. Sof ichki maxsulot. Sof milliy daromad. Shaxsiy daromad. Shaxsiy tasarrufdagi daromad. Iste'mol. Jamgarish. Yalpi milliy tasarrufdagi daromad. Asosiy makroiqtisodiy ayniyatlar. Daromadlar va xarajatlar tengligi. Investitsiyalar va jamgarmalar tengligi. Xususiy, davlat va tashki dunyo jamgarmalari. Nominal va real YAIM. Baxolar indeksleri. YAIM deflyatori (Paashe indeksi). Iste'mol narxleri indeksi (INI). Fisher indeksi. YAIMni xisoblashdagi kiyinchiliklar. Xufyona iqtisodiyot.

2- Mavzu. Makroiqtisodiy taxlil metodologiyasi

Makroiqtisodiet fani bozor iqtisodietini tadbik kiluvchi fanlarning biri bulib, u uzida kuplab bozor iqtisodietni munosabatlarini urganuvchi barcha anik fanlarining nazariyasiga, uslubiga, matematik apparatiga tayanadi. Birok uning uz uslubiyati va ob'ekti mavjud. Makroiqtisodietni samarali tartibga solish bilan uning rivojlanishiga kulay iqtisodiy, xukukiy, tashkiliy vaziyat yaratiladi. Jaxondagi barcha tarakkiy etgan, sanoatlashgan mamlakatlarda makroiqtisodietni boshkarish makromodellari yaratilgandir.

3-Mavzu. Asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlar

Milliy iqtisodiyotni tahlil qilishda qo'llaniladigan asosiy ko'rsatkichlar. Yalpi ichki mahsulot tushunchasi va uni hisoblashning asosiy shartlari. Yalpi ichki mahsulotni hisoblash usullari. Milliy hisobchilik tizimidagi boshqa ko'rsatkichlar va ular o'rtasidaginibat. Nominal va real yalpi ichki mahsulot. 6. Asosiy makroiqtisodiy ayniyatlar. Mamlakat iqtisodiyoti rivojlanishini tahlil qilish, milliy iqtisodiyot ivojlanishidagi muammolarni aniqlash hamda uni yanada rivojlantirish bo'yicha chora-tadbirlar ishlab chiqarish uchun bir qator iqtisodiy ko'rsatkichlardan foydalaniladi.

4-Mavzu. Makroiqtisodiy bekarorliklar: Inflyatsiya va ishsizlik

Iqtisodiy davrlar va iqtisodiy tebranishlarning sabablari. Ishsizlik tushunchasi va ishsizlik darajasining o'lchanishi. Ishsizlikning iqtisodiy okibatlari. Ouken konuni. Inflyatsiyaning mohiyati va o'lchanishi. 5. Talab va taklif inflyatsiyasi. Inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi bog'liklik. Fillips egri chizigi. Ishsizlikning ijtimoiy oqibatleri.

5-Mavzu. Iste'mol va investitsiya funksiyalari

Iste'mol va jamgarish, ularning grafiklari. Iste'mol va jamgarish funksiyalari. Iste'mol va jamgarishga o'rtacha xamda chegaralangan moyillik.

4. Investitsiyalarning mohiyati, grafigi va funksiyasi. Investitsiyalar dinamikasini belgilovchi foiz stavkasidan boshqa omillar. Uzbekistan Respublikasi ikgisodiyotidagi inflyatsiya jarayonlari va aksilinflyatsiyasiyosati xususiyatlari.

7-Mavzu. Keynsning tovarlar va xizmatlar bozorida makroiqtisodiy muvozanat modeli

Keynsning makroiqtisodiy muvozanat nazariyasi asoslari. Haqiqiy va rejalashtirilgan xarajatlar. «Keyns xochi». Ishlab chiqarish hajmining muvozanat darajasiga erishish mexanizmi. Avtonom xarajatlar multiplikatori. Retsession va inflatsion uzilish

8-Bozor iqtisodiyotining davriy rivojlanishi. Ishsizlik

Iqtisodiy davrlarning mohiyati. Iqtisodiy tebranishlarning sabablari: Ilmiy texnika tarakkiyoti. Siyosiy xodisalar. Jaxon bozorida ergoresurslar narxlarining uzgarishi. Tabiat xodisalar. Talab va taklif urtasidagi nisbat. Yalpi xarajatlardagi uzgarishlar. Iqtisodiy davrlarning boskichlari va ularning tavsifi. Iqtisodiy tebranishlarning turli tarmokdarga ta'siri. Iqtisodiy tebranishlarning hozirgi kundagi xususiyatlari. Moliyaviy-iqtisodiy inqirozlar. Iqtisodiy tebranishlarga bozorlardagi monopol tuzilmalar, davlatning taribga soluvchilik roli, ilmiy texnika tarakkiyoti va ishlab chiqarishning baynalminallashuvi ta'siri. 2008 yilda boshlangan jaxon moliyaviy-iqtisodiy inqirozining kelib chiqish sabablari va xususiyatlari. Moliyaviy tanglikning iqtisodiy pasayishga utishi mexanizmi. Ishsizlik tushunchasi. Ish bilan bandlar va ishsizlar. Ishsizlikning neoklassik va keynscha kontseptsiyalari. A. Piguning neoklassik kontseptsiyasi. Real ish xaqi, ish kuchi taklifi va unga talab. Ishsizlikning keynscha kontseptsiyasi. Majburiy ishsizlik. Bandlilik multiplikatori. Ishsizlik turlari va ish bilan tula bandlik. Ishsizlikning haqiqiy va tabiiy darajasi. Potensial va haqiqiy YAIM. Ishsizlikning iqtisodiy oqibatlari. Ouken qonuni. Ishsizlikning ijtimoiy oqibatlari.

9-Bozor iqtisodiyotida davlatning roli.

Davlatning bozor iqtisodiyoti rivojlanishiga aralashuvi zarurligi va asosiy iqtisodiy funksiyalari. Iqtisodiyotni davlat tomonidan tartibga solish vositalari. Antimonopol faoliyat va rakobatni rivojlantirish. Daromadlarni ijtimoiy manfaatlarni e'tiborga olgan xolda kayta taksimlash. Resurslarni kayta taksimlash.

Bozor mexanizmi deformatsiyasi. Baxo signallarining buzilishi. Kutilgan va kutilmagan inflyatsiya. Inflyatsiya va foiz stavkalari. Fisher samarasi. Inflyatsiyaning ijtimoiy oqibatlari. Inflyatsiya va ishsizlik. Fillips egri chizigi. Inflyatsiya sur'ati va ishsizlik darajasi urtasidagi optimal mutanosiblik. Aksilinflyatsiya siyosatining mohiyati, vositalari. "Karaxt qilib davolash" va gradualizm. Adaptatsiya siyosati. Baxolar va daromadlar siyosati. Uzbekistan Respublikasi ikgisodiyotidagi inflyatsiya jarayonlari va aksilinflyatsiya siyosati xususiyatlari.

10-Mavzu. Inflyatsiya va aksilinflyatsiya siyosati

Inflyatsiya: mohiyati, xisoblanishi va turlari. Inflyatsiya sur'ati. Inflyatsiyaning sabablari, pulning mikdoriy nazariyasi. Pul massasining kupayishi. Pulning aylanish tezligi ortishi. Maxsulot ishlab chiqarish xajmlarining pasayishi. Iqtisodiyotdagi monopolizm darajasi. Davlat xarajatlari. Inflyatsion solik. Inflyatsiyaning

sur'atlariga kura turlari. Talab inflyatsiyasi: moxiyati va modeli. Inflyatsion kutish. Inflyatsiyaning kritik nuqtasi. Xarajatlar inflyatsiyasi: moxiyati va modeli. Firmalar monopolizmi va kasaba uyushmalari monopolizmi. Xomashyo va energiya baxolarining usishi. Talab va taklif inflyatsiyasining kushilishi modeli. Inflyatsion spiral. Ochiq va bosib turilgan inflyatsiya. Bozor mexanizmi deformatsiyasi. Baxo signallarining buzilishi. Kutilgan va kutilmagan inflyatsiya. Inflyatsiya va foiz stavkalari. Fisher samarasi. Inflyatsiyaning ijtimoiy oqibatlari. Inflyatsiya va ishsizlik. Fillips egri chizigi. Inflyatsiya sur'ati va ishsizlik darajasi urtasidagi optimal mutanosiblik. Aksilinflyatsiya siyosatining moxiyati, vositalari. "Karaxt qilib davolash" va gradualizm. Adaptatsiya syosati. Baxolar va daromadlar siyosati. Uzbekistan Respublikasi ikgisodiyotidagi inflyatsiya jarayonlari va aksilinflyatsiya siyosati xususiyatlari.

11-mavzu. Yalpi talab — yalpi taklif modeli.

Yalpi talab tushunchasi. AD egri chizigi. Baxo omillari. Foiz stavkasi samarasi. Boylik samarasi va import xaridlari samarasi. AD egri chizigi traektoriyasi. Pulning mikdoriy nazariyasi. Baxolar darajasi va yalpi talab Urtasidagi teskari bogliklik. Baxodan boshqa omillarning yalpi talabga ta'siri. Iste'mol xarajatlaridagi, investitsiya xarajatlaridagi, davlat xarajatlaridagi va sof eksportdagi uzgarishlar. Yalpi taklif tushunchasi va egri chizigi. Resurslar baxosning Uzgarishi. Unumdorlikning uzgarishi. Solikdarning uzgarishi. Yalpi taklifdagi uzgarishlar. Yalpi taklifning klassik modeli. Nominal kattaliklarning uzgaruvchanligi. Real kattaliklarning katiyligi. Baxolar Uzgarishining mexnat bozoriga ta'siri. AS egri chizigining vertikaligi. AS egri chizigining ishlab chiqarish omillari va texnologiyalar ta'sirida siljishi. Yalpi taklifning keynscha modeli. Nominal kattaliklarning nisbatan katiyligi. Real kattaliklarning nisbatan uzgaruvchanligi. Yalpi talab ta'sirida yalpi taklif egri chizigidagi siljishlar. Baxolarning muvozanatli darajasi. Ishlab chiqarishning muvozanatli xajmi. Umumiy muvozanat tushunchasi. Vaprasning umumiy muvozanat tenglamasi. AD-AS modelida muvozanatning ta'minlanishi mexanizmi. Talab shoklari. Taklif shoklari. Yalpi taklif uzgarishining oqibatlari. Barkarorlashtirish siyosati. Pul taklifi va davlat xarajatlarining uzgartirilishi.

12-mavzu Iste'mol, jamgarish va investitsiya funksiyalari.

Iste'mol va jamg'arish, ularning grafiklari va funksiyalari. Iste'mol va jamg'arishga o'rtacha hamda chegaralangan moyillik. Investitsiyalarning mohiyati, grafigi va funksiyasi. Investitsiyalar dinamikasini belgilovchi foiz ctavkasidan boshqa omillar. Akselerator modeli. Yalpi talab komponentlari orasida iste'molning urni. Iste'mol funksiyasining algebraik va grafik kurinishi. "Asosiy psixologik qonun". Avtonom iste'mol. Daromad (shaxsiy tasarrufdagi daromad) va iste'mol urtasidagi uzaro bogliklik. Jamgarish funksiyasi va grafigi. Foiz stavkasi va jamgarish. Xususiy, davlat va tashki dunyo jamgarmalari. Iste'molga (ARS) va jamgarishga urtacha moyillik (APS). Iste'molga (MRS) xamda jamgarishga (MPS) chegaraviy moyillik. "Kuznets topishmogi". "Permanent daromad" kontseptsiyasi. "Xayot davri" kontseptsiyasi. Uzbekiston Respublikasida iste'mol va jamgarish jarayonlari xususiyatlari. Investitsiya tovarlariga talabining yalpi talabdagi umi.

Avtonom investitsiyalar. Foiz stavkasi. Kutilayotgan sof foyda normasi. Tobin koeffitsienti. Investitsiyalarga talab funksiyasi. Investitsiyalar dinamikasini belgilovchi boshka omillar. Akselerator modeli. Tulik investitsiya funksiyasi. Investitsiyalashga chegaraviy moyillik. Investitsiyalarning bekarorligini belgilovchi omillar. Uzbekiston Respublikasi investitsiya siyosatining uziga xos xususiyatlari.

13-mavzu. Iqtisodiy o'sish: Umumiy tavsifi, neokeynscha va neoklassik modellari

Iqtisodiy o'sish tushunchasi va o'lchanishi. Iqtisodiy o'sishga omillari va tiplari. Iqtisodiy o'sishning E.Domar modeli. Iqtisodiy o'sishning R.Xarrod modeli. R.Solouning neoklassik modeli asoslari. R.Solou modelida kapitalning chiqib ketishi aholi soni o'sishing barqaror muvozanati va iqtisodiy o'sishga ta'siri. Texnologik taraqqiyotning iqtisodiy o'sishga ta'siri. Felpsning «oltin qicidasi». Iqtisodiy o'sishning J.Mid va A. Lyuis modellari.

14-Pulga talab funksiyasi Pul taklifi. Pul bozorida muvozanat

Pul tushunchasi va uning funksiyalari. Pul agregatlari. Pulga talabning klassik nazariyasi. Pulga talabning keynscha nazariyasi. Pul bozorida muvozanat Pul tushunchasi va funksiyalari. Pulning likvidliligi. Pul agregatlari: M1, M2, M3, L, "kvazi pullar". Pulga talabga monetarcha yondoshuv. Pulning mikdoriy nazariyasi. almashinuv tenglamasi. Fisher va Kembrij tenglamalari. Pulning aylanish tezligi. Baxolar darajasi, real YAIM xajmi va pulga talab. Pulga bulgan real talab. "Pul mablaglarining real zaxirasi". Pulga talabning keynscha nazariyasi - likvidlilikni afzal k)fish nazariyasi. Bitimlar uchun, extiyotkorlik sharti bilan va mulk sifatida pulga (spekulyativ) talab. Pulni saklashning mukobil qiymati. Bauman-Tolbin modeli. Davr mobaynidagi xaridlar summasi. Pul daromadlarini olish davriyligi. Pulga spekulyativ talab vakimmatli kogozlar daromadlilik darajasi urtasidagi teskari boglilik. Pulga bulgan talab funksiyasi. Pulga bulgan talab egri chizigi grafigi. Fisher samarasi. Nominal foiz stavkasi va pulga bulgan talab. Pulga talabga portfelli yondoshuv. Aktivlar portfelining tarkibi, unda nakd pulning ulushi. Jamgarilgan boylik xajmi va pulga talab. Pul taklifi. Baxolar darajasi kayd kilingan va daromadlarning belgilangan darajasi sharoitda pul bozorida xiska muddati muvozanat. Foiz stavkasi va va pul massasining muvozanatli darajalari uzgarishiga daromadlar darajasi va pul taklifi uzgarishining ta'siri. Pul taklifi, milliy daromad va kutilayotgan inflyatsiyaning uzok muddatli usish sur'atlari.

15-Mavzu. Pul taklifi. Pul bozorida muvozanat

Pul taklifi. Bank mul'tiplikatori. Pul taklifining kengaytirilgan modeli pul mul'tiplikatori. Pul bozorida muvozanat. Pul bozorida muvozanat Pul tushunchasi va funksiyalari. Pulning likvidliligi. Pul agregatlari: M1, M2, M3, L, "kvazi pullar". Pulga talabga monetarcha yondoshuv. Pulning mikdoriy nazariyasi. almashinuv tenglamasi. Fisher va Kembrij tenglamalari. Pulning aylanish tezligi. Baxolar darajasi, real YAIM xajmi va pulga talab. Pulga bulgan real talab. "Pul mablaglarining real zaxirasi". Pulga talabning keynscha nazariyasi - likvidlilikni afzal k)fish nazariyasi. Bitimlar uchun, extiyotkorlik sharti bilan va mulk sifatida pulga (spekulyativ) talab. Pulni saklashning mukobil qiymati. Bauman-Tolbin modeli. Davr mobaynidagi xaridlar summasi. Pul daromadlarini olish davriyligi.

Pulga spekulyativ talab va kimmatli kigozlar daromadlilik darajasi urtasidagi teskari bog'liklik. Pulga bulgan talab funktsiyasi. Pulga bulgan talab egri chizigi grafigi. Fisher samarasi. Nominal foiz stavkasi va pulga bulgan talab. Pulga talabga portfelli yondoshuv. Aktivlar portfelining tarkibi, unda nakd pulning ulushi. Jamgarilgan boylik xajmi va pulga talab. Pul taklifi. Baxolar darajasi kayd kilingan va daromadlarning belgilangan darajasi sharoitda pul bozorida xiska muddati muvozanat. Foiz stavkasi va va pul massasining muvozanatli darajalari uzgarishiga daromadlar darajasi va pul taklifi uzgarishining ta'siri. Pul taklifi, milliy daromad va kutilayotgan inflyatsiyaning uzok muddatli usish sur'atlari.

16-Mavzu. Fiskal va monetar siyosat

Davlat byudjetining mohiyati va funksiyalari. Davlat byudjeti xarajatlari. Soliqlarning turlari va funksiyalari. Davlat byudjetining soliqlarga ko'ra tarkibi. Soliq yuki. O'zbekiston Respublikasida soliq siyosati va soliq islohotlarining asosiyo'nalishlari. Byudjet-solih (fiskal) siyosati: mohiyati, maksadlari, vositalari. Ragbatlantiruvchi va cheklovchi fiskal siyosat. Yopik va ochiq iqtisodiyotda davlat xarajatlari multiplikatori. Solih multiplikatori. Solih multiplikatsiyasi mexanizmi. Bapanslashgan byudjet multiplikatori. Solihlarni kamaytirilishi samarasi va davlat xarajatlarini oshirilishi samarasi. Diskret fiskal siyosat. Davlat byudjeta takchilligi va profitsita. Nodiskret fiskal siyosat. Avtomatik barkarorlashtirgichlar. Progressiv solih tizimi. Davlat transfertlari tizimi. Davriy takchillik va davriy profitsit. Davlat byudjetining tarkibiy takchilligi. Tarkibiy profitsit. Takchillikni moliyalash usullari. Takchillikni monetlashtirish va Oliver- Tanzi samarasi. Davlat obligatsiyalarini chiqarish va sikib chiqish samarasi. Davlat karzi. Ichki va tashki karz. Davlat karzi usishining iqtisodiy oqibatlari: kapital zaxiralarning kamayishi, daromadlar mikdori.

17-Mavzu. Byudjet- solih siyosati

Byudjet –solih siyosatining mohiyati va usullari. Davlat xarajatlari, solih va balanslashgan byudjet mul'tiplikatorlari. Diskret va nodiskret fiskal' siyosat. Byudjet taqchilligi va ortiqchaligi. O'zbekiston Respublikasi byudjet-solih siyosati va jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozisharoitida uning xususiyatlari.

18-Mavzu. Valuta kursi

Keynsning makroiqtisodiy muvozanat nazariyasi. Bozor mexanizmi tomonidan yalpi talab va yalpi taklif muvozanati ta'minlanishining doimiy emasligi. Investitsiyalash va jamgarish rejaparining turlicha ekanligi. "Daromadlar - xarajatlar" modeli - Keyns xochi. Xaki kiy va rejalashtirilgan xarajatlar. Modelni tuzishdagi asosiy shartlar. Sof eksport funktsiyasi. Importga chegaraviy moyillik. Modelda makroiqtisodiy muvozanatga erishish mexanizmi. Tovar moddiy zaxiralarning rejalashtirilmagan uzgarishlari. Xaki kiy investitsiyalar va rejalashtirilgan investitsiyalar tengligi. Zaxdralarning uzgarishi. Avtonom xarajatlar dinamikasi va uning ta'sirida muvozanatli YAIM xajmining uzgarishi. Multiplikator samarasi. Avtonom xarajatlarning multiplikatsiyasi mexanizmi. Iste'molga chegaraviy moyillik va multiplikatsiya samarasi. Multiplikator formulasi. Retsessiya va inflyatsiyaga xos uzilish.

Foydalanilgan adabiyotlar

Asosiy adabiyotlar

1. Usmanova M.S. Soliqlar va soliqqa tortish. O'quv qo'llanma. - T.: "Nihol print" OK, 2021. - 396 b.
2. Jo'rayev A.S., Amanov A.M., Shodiyev O.A. Yuridik shaxslarni soliqqa tortish. Darslik. - T.: "IQTISOD-MOLIYA", 2020.- 360 b.
3. Jo'rayev A.S., Safarov G'.A., Meyliyev O.R. Soliqlar soliqqa tortish. (II-qism). Soliq nazariyasi. Darslik. - T.: "Nihol print" OK,2021. - 260 b.
4. Vahobov A., Jo'rayev A. Soliqlar va soliqqa tortish. Darslik. –T: "IQTISOD-MOLIYA", 2019. -408 b.
5. Jo'rayev A.S., Usmanova M.S., Amanov A.M., Qiyosov Sh.U. Jismoniy shaxslarni soliqqa tortish. Darslik. –T.: "Iqtisod-moliya", 2019. – 432 b.
6. Jo'rayev A., Safarov G'.., Meyliev O. Soliq nazariyasi. O'quv qo'llanma. –T.: "Iqtisod-moliya", 2019. –376 b.
7. Jo'rayev A., Shirinov S. Soliq statistikasi va prognozi. O'quv qo'llanma. –T.: "Iqtisod-moliya", 2015 –392 b.

Qo'shimcha adabiyotlar

8. Jo'rayev A.S., Berdiyeva U.A. Soliq ma'murchiligi. O'quv qo'llanma. – T.: "Nihol print" OK, 2022. – 284 b.
9. Marshavina L.Ya., Chaykovskaya L.A. Nalogi i nalogooblojenie. Uchebnik. – M.: «Yurayt», 2022. – 510 s.
10. O'zbekiston Respublikasi konstitutsiyasi, yangi tahrirdagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 2025-yil 30-aprel kuni o'tkazilgan O'zbekiston Respublikasi referendumida umumxalq ovoz berish orqali qabul qilingan, <https://lex.uz/docs/-6445145>
O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi. (2021-yil 29-dekabrda o'zgarishlar bilan) <http://www.lex.uz> (normativ - huquqiy baza).
11. O'zbekiston Respublikasining "2025-yil uchun O'zbekiston Respublikasining Davlat budjeti to'grisida"gi O'RBQ-813-son Qonuni, <https://lex.uz/uz/docs/-6333240>

Internet saytlari:

12. www.gov.uz - O'zbekiston Respublikasi hukumat portali;
13. www.mf.uz - O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi rasmiy veb sayti;
14. www.soliq.uz - O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi rasmiy veb sayti;
15. www.lex.uz - O'zbekiston qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy ba'zasi rasmiy sayti;
16. www.pfru.uz - O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi huzuridagi byudjetdan tashqari Pensiya jamg'armasi rasmiy veb sayti;

Mintaqaviy iqtisodiyot

1- Mavzu. “Mintaqaviy iqtisodiyot fanining predmeti, maqsadi va vazifalari”

“Mintaqa” tushunchasi, mintaqalarning milliy iqtisodiyotni rivojlanishdagi roli va ahamiyati. Mintaqaviy iqtisodiyot fanining o‘rganish obekti, boshqa fanlar ichida tutgan o‘rni, iqtisodiyot sohasidagi mutaxassislarni tayyorlashdagi roli. Mintaqaviy iqtisodiyot fanining asosiy tamoyillari va usullari. Fanning predmeti va boshqa fanlar bilan uzaro bog‘liqligi.

2-mavzu: Mintaqalar ishlab chiqarish kuchlarini joylashtirish qonuniyatlari va tamoyillari

Ishlab chiqarish kuchlari xaqida tushuncha. Ishlab chiqarish kuchlarini joylashtirish bo‘yicha xorijiy nazariyalar. Ishlab chiqarish kuchlarini joylashtirish qonuniyatlari . Ishlab chiqarish kuchlarini joylashtirish tamoyillari. Ishlab chiqarish kuchlari ishlab chiqarish vositalari sanoat va qishloq xo‘jaligi hamda mehnat resurslari.

3-mavzu: O‘zbekistonning ma‘muriy hududiy bo‘linishi

O‘zbekistonning ma‘muriy - hududiy bo‘linishining tarixi va hozirgi holati . Ma‘muriy-hududiy bo‘linish masalalarini qonuniy-huquqiy asoslari. Aholi punktlariga shahar maqomini berishning qonuniy masalalari. O‘zbekiston Respublikasining ma‘muriy-hududiy tuzilishi. Respublika bo‘ysunuvidagi shaharlarni tuzish va tugatish. Mintaqalarda shahar aholisi salmog‘ining ortib borishi, urbanizatsiya jarayonidagi o‘zgarishlar.

4-mavzu: “Mintaqalar tabiiy-resurs salohiyati va ularning hududiy taraqqiyotda tutgan o‘rni

Tabiiy resurslar turlari va ulardan foydalanish. Tabiiy va mineral - xomashyo resurslarining iqtisodiy ahamiyati. Tabiiy va mineral - xomashyo resurslarining mintaqalar iqtisodiyotini kompleks va mutanosib rivojlanishiga ta‘siri. Tabiiy resurslardan foydalanishda kutiladigan muammolar va ularning yechimlari. Mineral xom ashyo resurslari tushunchasi. Mineral xom ashyo resurslarining iqtisodiy ahamiyati. Mineral xom ashyo resurslarini hududiy joylashuvi, ularni iqtisodiyotda tutgan o‘rni. Mineral xom ashyo resurslaridan oqilon7a foydalanish. O‘zbekiston Respublikasi mineral resurslarin xozirgi xolati. Tabiiy resurslardan oqilona foydalanish muammolari.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning 2019 yil 24 yanvardagi Oliy Majlisga Murojaatnomasidan kelib chiqqan holda, O‘zbekistonning mamuriy-hududiy bo‘linishining tarixi va hozirgi holati; mamuriy-hududiy bo‘linish masalalarini qonuniy-huquqiy asoslari; shaharlar kategoriyalari; aholi punktlariga shahar maqomini berishning qonuniy masalalri

5- mavzu: “Mintaqalar ishlab chiqarish kuchlarini joylashtirishning nazariy asoslari. Mintaqalar aholisi va mehnat resurslari”

Ishlab chiqarish kuchlarini joylashtirish bo'yicha nazariyalar: I.Tyunenning “Qishloq xo'jalik standarti” nazariyasi; A.Veberning sanoat “standartlar” nazariyasi, A.Lyoshning “Joylashtirish” nazariyasi, U.Ayzardning “Joylashtirish” nazariyasi, F.Purruning “O'sish qutblari va rivojlanish markazi” nazariyasi, V.Kristallerning “Markaziy joy” nazariyasi. Ishlab chiqaruvchi kuchlarni joylashtirish qonuniyatlari: ishlab chiqarishni oqilona joylashtirish, mintaqa xo'jaligining kompleks rivojlantirish, hududiy mehnat taqsimoti.

2011-2015 yillarda O'zbekiston Respublikasi sanoatini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari to'g'risidagi Qarori va “Sog'lom bola yili” Davlat dasturidan o'rin olgan aholining tabiiy o'sishning asosiy omillari. Aholining o'sish dinamikasi. O'zbekiston mintaqalarining demografik xolati. Aholi bandligining mintaqaviy xususiyatlari va uning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati.

6-mavzu: “Mamlakatni modernizatsiyalash va iqtisodiyotni diversifikatsiyalash sharoitida O'zbekiston mintaqalarida sanoat tarmog'ini rivojlantirishning hududiy jihatlari”

O'zbekiston sanoatining tarmoqlararo –mintaqaviy tarkibi. Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida sanoat ishlab chiqarishning ixtisoslashuvi. Sanoat ishlab chiqarishni rivojlantirishning shart-sharoitlari. Sanoatning hozirgi tashkil etishning zamonaviy shakllari. Hududlarda innovatsion siyosat va uni joriy qilish yo'llari. Strategik ahamiyatga ega tarmoqlarining milliy iqtisodiyotdagi roli . metallurgiya majmuasi. Kimyo va qurilish materiallari sanoati. Yengil va oziq-ovqat sanoati rivoji.

7- mavzu: “Iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish sharoitida qishloq xo'jaligining hududiy ixtisoslashuvi.

Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida qishloq xo'jaligi tarmog'ining hududiy xususiyatlari va ixtisoslashuvi. ASK tushunchasi, tarkibi va uni boshqarish. ASK siyosatdagi ustivorliklar. Respublika qishloq xo'jaligini isloh qilish jarayoni. Qayta ishlash korxonalari joylashuvi va ixtisosligi. Iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish sharoitida qishloqdagi mulkdor va tadbirkorlarning ahamiyatini oshirish, fermer xo'jaliklari rivojini har tomonlama qo'llab-quvvatlash.

Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida kommunikatsiya majmuasining ahamiyati. Transport tizimi-temir yo'l, avtomobil, xavo, suv va quvur transporti. O'zbekiston transport tizimini isloh qilish muammolari va vazifalari. Kommunikatsiya korxonalarini rivojlantirish istiqbollari. Telekommunikatsiya xizmatlari sohasi.

8-mavzu: Mintaqalarda sanoat tarmog'ining rivojlanish xususiyatlari

Ishlab chiqarish jarayoni va uning natijalari. Sanoat tarmoqlari va ularning rivojlanish ko'rsatkichlari. Strategik ahamiyatga ega tarmoqlarning milliy iqtisodiyotdagi o'rni. Sanoatga qulay investitsiya muhitining yaratilganligi holati. Ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotning barcha bosqichlarida inson hayotining asosini moddiy ne'matlar, ishlab chiqarish va xizmatlar ko'rsatish. Ishlab chiqarish omillari va ularning tarkibi. Sanoat siyosati milliy iqtisod tizimining sanoatni qo'llabquvvatlashga va barqaror o'sishiga yo'naltirilgan iqtisodiy, siyosiy va tashkiliy tadbirlarning majmui.

9-mavzu: Qishloq xo'jaligining hududiy ixtisoslashuvi

Qishloq joylarning tabiiy-iqlim sharoiti va reliefi. Agrosanoat majmuasi tushunchasi, tarkibi va uni boshqarish. Agrosanoat majmuini rivojlantirish muammolari. Iqtisodiy qonunlar va kategoriyalarning amal qilishi iqtisodiyotning barcha sohalari, tarmoqlari va bo'g'inlari. Qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligi mahsulot (xizmat)lari.

10-mavzu: Transport va axborot kommunikatsiya infratuzilmasining mintaqaviy rivojlanish xususiyatlari

Transportning xalq xo'jaligidagi ahamiyati va uning tarkibi. Temir yo'l transporti. Avtomobil transporti. Havo va suv transportlari. Axborot-telekommunikatsiya xizmatlari sohasining rivojlanish xususiyatlari. Transport, axborot kommunikatsiya korxonalarini rivojlantirish istiqbollari. Transport sohasi jahon iqtisodiyoti va umuman hayot rivojlanishining eng muhim tarkibiy qismi. Temir yo'l transporti umumiy foydalaniladigan transport turlari.

11- mavzu: "O'zbekistonning respublika, mintaq va maxalliy boshqaruv organlari o'rtasidagi vakolatlarni taqsimlash mexanizmi.

Davlat xokimiyatining turli pog'onalari o'rtasidagi vakolatlarni taqsimlash vazifalari va tamoyillari. Boshqaruv organlari o'rtasidavakolatlarni taqsimlash zarurati, muammolari. Respublika, mintaqaviy va mahalliy boshqaruv organlari o'rtasida vakolatlarni taqsimlash jarayonining hozirgi holati Respublika, mintaqaviy va mahalliy boshqaruv organlari o'rtasidagi o'zaro hamkorlik va aloqalarning samaradorligini oshirish yo'llari.

12- mavzu. Mintaqaviy iqtisodiy siyosat.

Mintaqaviy iqtisodiy siyosatning mohiyati, maqsadi va vazifalari. Mintaqaviy iqtisodiy siyosatni amalga oshirish dastaklari. Mintaqaviy iqtisodiy siyosat bo'yicha xorijiy tajribalar. AQSH va Buyuk Britaniya tajribasi. Yevropa hamjamiyati mamlakatlarining mintaqaviy siyosati. O'zbekiston mintaqaviy iqtisodiy siyosatni amalga oshirilishi. Mintaqaviy iqtisodiy siyosatning asosiy yo'nalishlari. Mintaqaviy iqtisodiy siyosatning maqsad va vazifalari. Mintaqaviy siyosatni amalga oshirish dastaklari.

13-mavzu: Mintaqalar moliyasi va uni tartibga solish

Hududiy moliyaning mohiyati va tarkibi. Mahalliy byudjet-mahalliy boshqaruv organlari asosiy moliyaviy manbaidir. Byudjetlararo munosabatlar. Hududiy davlat boshqaruv organlari moliyaviy tizimining asosiy tarkibiy qismi. Mahalliy byudjetlar xarajatlarining keyingi yillarda ildamlab borishi. Byudjet subvensiyasi. Byudjet dotatsiyasi. Byudjet ssudasi.

14-mavzu. Mintaqalar raqobatbardoshligi va raqobat ustunligi

Mintaqalar ijtimoiy –iqtisodiy taraqqiyoyni tartibga solishning maqsadi va vazifalari. Mintaqalar ijtimoiy- iqtisodiy taraqqiyotida davlatning mintaqaviy boshqaruv siyosati va hududiy boshqaruv organlari faoliyati. Hududiy iqtisodiy rivojlanishni davlat tomonidan tartibga solish nazariyalari. Hududiy rivojlanish indikatorlari

15-mavzu. Mintaqalarni ijtimoiy-iqtisodiy va innovatsion rivojlanish strategiyalari

Mintaqadagi demografik vaziyat. Mintaqalarni ijtimoiy- iqtisodiy rivojlantirishning o'rt va uzoq muddatli istiqbollari. Ilmiy texnika yutuqlarining kelajakdagi faoliyati va ularni ishlab chiqarishga joriy etish imkoniyatlari. Asosiy ishlab chiqarish omillari. Aholining xizmatlar va tovarlarga bo'lgan talab miqdori.

16-mavzu. Hududlar taraqqiyotining ekologik jihatlari va tabiatdan foydalanish mintaqaviy muammolari

Tabiat, "jamiyat", "tabiiy sharoit", "tabiiy resurs", "tabiatdan foydalanish" va boshqa qator tushunchalarni bilish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Koinotning tuzilishi murakkab bo'lib, uning eng kichik zarralaridan, osmon jismlarigacha paydo bo'lish va yo'q bo'lib ketishining, doimiy harakat va o'zgarishlarning abadiy jarayoni ta'sirida bo'ladi. Tabiat - keng ma'noda Koinotning barcha moddiy-energetik va axborot olami hisoblanadi. Tabiat kishilik jamiyati mavjudligining tabiiy sharoitlari majmuasi bo'lib, unga insoniyat bevosita va bilvosita ta'sir ko'rsatadi hamda xo'jalik faoliyati orqali uzviy bog'langan. Inson tabiatning elementi sifatida murakkab "tabiat - jamiyat" tizimining bir qismi hisoblanadi. Insoniyat tabiat hisobiga o'zining ko'plab ehtiyojlarini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

Asosiy adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak, Xalq so'zi, 2019-yil, 16 yanvar.
2. Mirziyoyev Sh.M. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi, Xalq so'zi, 22.12.2019 yil

3. Mirziyoyev Sh.M. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi, Xalq so‘zi, 29.12.2020 yil
4. O‘zbekistan Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947-sonli "O‘zbekistan Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha harakatlar strategiyasi to‘g‘risida"gi Farmoni. www.lex.uz.
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi PF-60-sonli "2022-2026 yillarga mo‘ljallangan yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida"gi Farmoni. www.lex.uz.
6. G.M.Shadieva, T.S.Sharipov, Sh.A.Sultonov, Z.S.Artikov, L.U.Maxmudov, A.P.Xazratov, D.S.Musinov. Mintaqaviy iqtisodiyot. [Matn]: darslik / Samarqand iqtisodiyot va servis instituti – Samarqand.: «FAN BULOG’I» nashriyoti, 2023 - 442 bet.
7. Yakubov I.O., Islomov A.A., Sunnatov M.N. Mintaqaviy iqtisodiyot: Darslik. – T.:2019.-228 b.
8. Alimova G.A. Mintaqaviy iqtisodiyot: Darslik. – T.:2025- 596 bet
9. Ergashev R.X. Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti.- -(darslik),-T.: «Iqtisod-Moliya» 2018 ,396 b.

Qo‘shimcha adabiyotlar

1. Mualliflar guruhi. O‘zbekistonda biznes keyslar: O‘zbekiston Respublikasidagi biznes ta’limotida “Keys-stadi” uslubining qo‘llanishi. O‘quv qo‘llanma. – T.: Akademiya, 2006, – 645 b.
2. To‘raxo‘jaev T.I. Qishloq xo‘jaligida ishlab chiqarish texnologiyasi. – T., 2006 y, - 211 b.
3. X.Xalilova, Alixo‘jaeva, B.Esanov, G.Umarova “Mintaqaviy iqtisodiyot” fanidan amaliy ishlarni bajarishga oid uslubiy qo‘llanma toshkent 2017
4. Региональная экономика учебник для академического бакалавриата Под редакцией профессора Е. Л. Плисецкого, профессора В. Г. Глушковой 2-е издание, переработанное и дополненное Москва • Юрайт • 2018

**YAKUNIY DAVLAT ATTESTATSIYASI SINOVLARINING
O‘TKAZILISHI VA BAHOLASH MEZONLARI**

“60310100 – Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo‘yicha)” sirtqi ta‘lim yo‘nalishi bo‘yicha yakuniy nazorat davlat attestatsiyasi sinovlari test usulida tashkil etiladi. Testlar bazasi yuqorida ko‘rsatib o‘tilgan “Iqtisodiyot nazariyasi”, “Mikroiqtisodiyot”, “Makroiqtisodiyot”, “Mintaqaviy iqtisodiyoti” fanlariga oid asosiy mavzulardan tuzilib yakuniy nazorat davlat attestatsiyasi sinovlari o‘tkazilishidan kamida uch oy oldin “Raqamli iqtisodiyot” kafedrasidan tuzib chiqilib institutning dtpi.uz saytiga joylashtiriladi.

Test institutning “Hemis” o‘quv dasturi orqali elektron tarzda kompyuterda olinadi va yaqinida dastur orqali baholanadi.

Test savollarining umumiy 50 ta savoldan iborat bo‘lib, uning fanlar kesimida taqsimoti quyidagicha bo‘ladi:

№	Fanlar nomi	Umumiy savollardagi ulushi (foiz hisobida)
1	Iqtisodiyot nazariyasi	25 %
2	Mikroiqtisodiyot	25%
3	Makroiqtisodiyot	25 %
4	Mintaqaviy iqtisodiyot	25 %

Talabalarning test sinovi natijalari quyidagicha tartibda baholanadi:

Har bir to‘g‘ri javob uchun 2 balldan, umumiy 100 ball hisobida baholanadi.

Shundan:

- 45-50 to‘g‘ri javobga - “5” (a‘lo)*
 - 35-44 to‘g‘ri javobga - “4” (yaxshi)*
 - 30-35 to‘g‘ri javobga - “3” (qoniqarli)*
 - 30 dan kam bo‘lsa “2” (qoniqarsiz)*
- baho bilan baholanadi.